

Padomes secinājumi (2014. gada 20. maijs) par skolotāju efektīvu izglītību⁽¹⁾

(2014/C 183/05)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ATGĀDINOT ŠĀ JAUTĀJUMA POLITISKO KONTEKSTU, KAS IZKLĀSTĪTS SECINĀJUMU PIELIKUMĀ,

UZSKATA, KA:

- 1) ir plaši atzīts – augstas kvalitātes mācīšana ir viens no nozīmīgākajiem faktoriem, lai sasniegtu veiksmīgas mācību rezultātus, attīstot zināšanas, prasmes, attieksmi un vērtības, kuras audzēkņiem ir nepieciešamas, lai pilnībā realizētu savu potenciālu gan kā atsevišķas personas, gan kā aktīvi sabiedrības un darbaspēka dalībnieki;
- 2) strauji mainīgā pasaulē attīstās arī skolotāju loma un tas, kas no viņiem tiek sagaidīts, jo skolotāji sastopas ar izaicinājumiem, ko rada nepieciešamība pēc jaunām prasmēm, strauja tehnoloģiju attīstība un pieaugoša sociālā un kultūru daudzveidība, un nepieciešamība gādāt par arvien individualizētāku mācīšanu un īpašām mācīšanās vajadzībām;
- 3) skolotāju apmācītājiem ir būtiska nozīme, lai uzturētu un uzlabotu mācībspēku kvalitāti. Augstas kvalitātes sākotnējās skolotāju izglītības sniegšana, atbalsts karjeras sākumposmā (“ievadīšana”) un turpmāka profesionāla izaugsme ir būtisks faktors, lai nodrošinātu, ka skolotāja profesijai tiek piesaistīti piemēroti kandidāti un ka skolotājiem piemīt un tie uztur tās attiecīgās prasmes, kuras tiem nepieciešamas, lai efektīvi strādātu mūsdienu klasēs;
- 4) skolotāju izglītības programmu un darbā pieņemšanas procedūru uzlabošanas nolūkā ir iepriekš jāapzina tās profesionālās prasmes, kuras skolotājiem ir nepieciešamas dažādos savas karjeras posmos. Profesionālo prasmju sistēmas var izmantot ar mērķi palielināt kvalitātes standartus, nosakot tās zināšanas, prasmes un attieksmes, kurām skolotājiem būtu jāpiemīt vai kuras skolotājiem būtu jāapgūst – tostarp profesionālās izglītības un apmācības (PIA) un pieaugošo izglītības jomā. Līdzīgā veidā minētās sistēmas var izmantot skolotāju apmācītāji, kuri sagatavo skolotājus veicamajam uzdevumam;

ATZĪST, KA:

- 1) nereti jauni skolotāji pamet šo profesiju pārāgri – tā ir parādība, kas var novest pie būtiska zaudējuma gan atsevišķām personām, gan sistēmai kopumā. To var risināt ar skolotāju sākotnējās izglītības programmu palīdzību, kuras jau no paša sākuma pienācīgi sagatavo skolotājus, kā arī ar ievadīšanas pasākumiem, darbaudzināšanu un lielākām rūpēm par skolotāju personīgo un profesionālo labklājību;
- 2) skolotāju izglītība būtu jāuztver kā neatņemama daļa no plašāka politikas mērķa – palielināt šīs profesijas kvalitāti un pievilcību. Tam ir nepieciešama pienācīga atlases, darbā pieņemšanas un noturēšanas politika, efektīva skolotāju sākotnējā izglītība, atbalsts karjeras sākumposmā, profesionāla izglītība un izaugsme visas karjeras laikā, pedagoģiskās atsauksmes par sniegumu un stimuli skolotājiem;
- 3) skolotāju izglītības programmām – neatkarīgi no tā, vai tās domātas topošajiem skolotājiem pirms karjeras sākšanas vai praktizējošiem skolotājiem saistībā ar viņu turpmāko profesionālo izaugsmi, – vajadzētu būt pietiekoši elastīgām, lai reaģētu uz mācīšanas un mācīšanās izmaiņām. Tām vajadzētu balstīties uz pašu skolotāju pieredzi un censties veicināt starpnozaru un sadarbībā balstītas pieejas, lai izglītības iestādes un skolotāji par savu pienākumu sastāvdaļu uzskatītu sadarbību ar attiecīgajām ieinteresētajām personām, piemēram, kolēģiem, vecākiem un darba devējiem;

⁽¹⁾ Šajos secinājumos jēdziens *skolotājs* ietver skolotājus skolās, profesionālās izglītības un apmācības (PIA) skolotājus un pasniedzējus, kā arī pasniedzējus, kuri apmāca pieaugušos.

Jēdziens *skolotāju apmācītāji* tiek lietots, lai apzīmētu visus tos, kuri aktīvi veicina studentu pasniedzēju un skolotāju formālo mācīšanos vai nu skolotāju sākotnējās izglītības, vai skolotāju turpmākās profesionālās izaugsmes līmenī.

- 4) arī digitālās mācīšanās līdzekļu un brīvi pieejamo izglītības resursu straujā paplašināšanās skolotājiem rada nepieciešamību iegūt par tiem pietiekamu izpratni, lai varētu attīstīt attiecīgas digitālās prasmes un tos efektīvi un pienācīgi pielietot apmācībā. Šie jaunie līdzekļi var arī sniegt ieguldījumu, lai visiem nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas piekļūt augstas kvalitātes izglītībai;

PIEKRĪT, KA:

- 1) skolotāju sākotnējai izglītībai būtu topošajiem skolotājiem jāsniedz būtiskākās prasmes, kas nepieciešamas augstas kvalitātes mācīšanai, kā arī būtu viņos jāveicina motivācija prasmes apgūt un atjaunināt visā karjeras laikā. Pilnībā ņemot vērā situāciju attiecīgajā valstī, skolotāju sākotnējā izglītībā būtu jāietver ne tikai zināšanas par priekšmetiem un pedagoģiskās prasmes, kuras pastiprina ar integrētiem praktiskās mācīšanas pieredzes posmiem, bet ar to arī būtu jāveicina pašanalīze un strādāšana sadarbībā ar citiem, pielāgošanās darbam multikulturālās klasēs un vadošu pienākumu pieņemšana;
- 2) konkrēti jautājumi, kuriem skolotāju izglītības programmās būtu jāpiešķir vairāk uzmanības, ietver efektīvas metodes, ar kurām audzēkņiem palīdz apgūt starpdisciplināras prasmes, piemēram, digitālās prasmes, mācīšanos mācīties, uzņēmējdarbību un radošu un kritisku domāšanu, kā arī valodas prasmju stiprināšanu. Turklāt uzmanība būtu pievēršama tam, kā efektīvi atbalstīt atšķirīgas audzēkņu grupas, tostarp audzēkņus ar speciālām vajadzībām un/vai tos, kuri nāk no nelabvēlīgas vides;
- 3) skolotāju sākotnējā izglītībā varētu izmantot kvalitātes nodrošināšanas pasākumus un regulārus pārskatus, uzsverot prasīto mācību rezultātus sasniegšanu, praktiskās pieredzes kvalitāti un pietiekamu ilgumu un to, lai nodrošinātu mācītā atbilstīgumu;
- 4) augstākās izglītības iestādes, kurās nodrošina skolotāju sākotnējo izglītību, varētu nostiprināt kā centrus, kuros apmāca gan skolotājus, gan viņu apmācītājus, un kuros veic pētījumus attiecībā uz skolotāju prasmju attīstīšanu un efektīvām mācību un mācīšanās metodēm;
- 5) skolotāju izglītības sniedzēju un izglītības iestāžu, kā arī darba tirgus un sabiedrības pārstāvju savstarpējs dialogs un partnerības var sniegt vērtīgu ieskatu un idejas, izstrādājot un izpildot skolotāju izglītības programmas. Minētās partnerības var arī veicināt to, lai tiktu sekmēta saskaņotā pieeja kvalifikācijai, prasmju standartiem un attiecīgai apmācību nodrošināšanai, jo īpaši PIA un pieaugošo izglītības jomās;
- 6) gan skolotāju sākotnējo izglītību, gan viņu turpmāko profesionālo izaugsmi vajadzētu balstīt uz augstvērtīgiem pētījumiem pedagoģijas jomā, un tām būtu jāpiemēro pieaugušo apmācības metodes, kuru pamatā ir prakses kopienas, e-mācības un mācīšanās no līdzbiedriem. Ar tām būtu jānodrošina, ka skolotājiem ir regulāras iespējas atjaunināt savas zināšanas par priekšmetiem un saņemt atbalstu un apmācību par efektīvām un inovatīvām mācīšanas metodēm, tostarp tām, kuras ir balstītas uz jaunām tehnoloģijām;

AICINA DALĪBVALSTIS, PIENĀCĪGI IEVĒROJOT SUBSIDIARITĀTI UN INSTITUCIONĀLO AUTONOMIJU UN SASKAŅĀ AR APSTĀKĻIEM KONKRĒTĀJĀ VALSTĒ:

- 1) censties nodrošināt, lai skolotāju sākotnējās izglītības programmas sniegtu iespējas topošajiem skolotājiem apgūt visas tās prasmes, kas viņiem nepieciešamas, lai veiksmīgi sāktu strādāt savā profesijā;
- 2) veicināt, lai tiktu izstrādātas visaptverošas un profesionālas skolotāju prasmju sistēmas⁽¹⁾, kurās nosaka tās prasmes un īpašības, kas skolotājiem nepieciešamas dažādos karjeras posmos vai dažādās mācību situācijās. Šādām sistēmām vajadzētu būt pietiekoši elastīgām, lai reaģētu uz mainīgām prasībām, un tās vajadzētu apspriest sadarbībā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām;
- 3) līdzīgā veidā mudināt izveidot profesionālo prasmju sistēmas skolotāju apmācītājiem, nosakot tiem nepieciešamās prasmes un vienlaicīgi stiprinot sadarbību un pieredzes apmaiņu ar līdzbiedriem, un attīstot tādas jomas kā jauno skolotāju darbuzzināšana skolā;
- 4) turpināt pētīt, kādas ir iespējas veidot ciešāku sadarbību, partnerības un tīklus ar plašu ieinteresēto personu loku skolotāju izglītības programmu izstrādāšanas gaitā;

⁽¹⁾ Ņemot vērā iepriekšējās tematiskās darba grupas skolotāju profesionālās pilnveidošanās jautājumos 2013. gada jūlija ziņojumu ("Atbalsts skolotāju prasmju attīstībai, lai panāktu labākus mācību rezultātus").

- 5) veicināt efektīvu digitālo mācīšanu un mācīšanos, nodrošinot, ka skolotāju apmācītāji un paši skolotāji apgūst digitālās iemaņas pienācīgā līmenī un iemācās, kā palīdzēt audzēkņiem gudri un droši lietot digitālos resursus un kā labāk pārvaldīt individuālus mācību procesus, izmantojot atjauninātas skolotāju izglītības programmas un uzlabotu pieeju kvalitatīviem atvērtiem izglītības resursiem un to pielietojumu;
- 6) izmantot finansēšanas iespējas, kuras sniedz ES instrumenti, piemēram, *Erasmus+* un vajadzības gadījumā Eiropas Sociālais fonds, lai:
 - i) atbalstītu dalībvalstu politiku, kuras mērķis ir vairot skolotāju sākotnējās izglītības kvalitāti un skolotāju turpmāku profesionālo izaugsmi; un
 - ii) sekmētu topošo skolotāju, mācībspēku un skolotāju apmācītāju mobilitāti un veicinātu stratēģiskās partnerības, eksperimentus politikas jomā un skolotāju izglītības projektus ar nākotnes perspektīvu, jo īpaši, lai dotu iespēju izmēģināt jaunas metodes un praktiski īstenot prasmju sistēmas;

AICINA DALĪBVALSTIS UN KOMISIJU:

- 1) pēc iespējas labāk izmantot stratēģiskas sistēmas Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā *ET 2020* struktūras saskaņā ar atvērto koordinācijas metodi, lai stiprinātu uz pierādījumiem balstītu politikas veidošanu un izstrādātu un izplatītu veiksmīgu politisko praksi attiecībā uz šādiem aspektiem:
 - efektīvām skolotāju izglītības programmām, uzmanību vēršot uz skolotāju sākotnējo izglītību un veidiem, kā pievērsties sadarbības pieejām attiecībā uz mācīšanu,
 - PIA sfēras iekšējo apmācītāju profesionālo izaugsmi, ņemot vērā viņu būtisko nozīmi, nodrošinot augstas kvalitātes mācekļību un citu veidu mācīšanos darbavietā,
 - skolotāju izglītības mācību plāna un skolotāju un apmācītāju profesionālo prasmju nozīmes stiprināšanu, vajadzības gadījumā izmantojot ciešāku sadarbību ar darba devējiem, tostarp uzņēmumiem;
- 2) izmantot atbilstošu pētījumu un aptauju rezultātus, piemēram, *TALIS* ⁽¹⁾ rezultātus, lai pievērstos skolotāju un skolu vadītāju uzskatu un viedokļu politiskajai ietekmei uz skolotāju izglītību;
- 3) ar pētījumu palīdzību noteikt piemērus visefektīvākajām metodēm un praksei, ko skolotāji varētu izmantot, lai audzēkņiem palīdzētu efektīvi plānot mācību iespējas mūsdienu daudzdimensionālajā mācību vidē;

AICINA KOMISIJU:

- 1) veidot skolotāju kopienas, jo īpaši topošo un nesen darbā pieņemto skolotāju kopienas, izmantojot esošās skolotāju platformas Eiropā, piemēram, *eTwinning*, lai vēl vairāk attīstītu līdzbiedru sadarbību par mācīšanas praksi ES mērogā;
- 2) atbalstīt sadarbību ar partneriem, tīkliem un organizācijām, kas var piedāvāt pieredzi un zinātību par to, kā veidot efektīvas skolotāju izglītības programmas, jo īpaši sākotnējās izglītības programmas.

⁽¹⁾ Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Starptautiskais mācīšanas un mācīšanās apsekojums.

PIELIKUMS

Politiskais pamats

1. Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. un 166. pants.
2. Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikums (2006. gada 18. decembris) par pamatprasmēm mūžizglītībā ⁽¹⁾.
3. Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi (2007. gada 15. novembris) par skolotāju izglītības kvalitātes uzlabošanu ⁽²⁾.
4. Padomes 2009. gada 12. maija secinājumi par stratēģisku sistēmu Eiropas sadarbībai izglītības un apmācības jomā laikposmam līdz 2020. gadam ("ET 2020") .
5. Padomes secinājumi (2009. gada 26. novembris) par skolotāju un skolu vadītāju profesionālo pilnveidošanos ⁽³⁾.
6. Briges 2010. gada 7. decembra paziņojums un Padomes un Padomē sanākušo dalībvalstu valdību pārstāvju secinājumi par prioritātēm ciešākai Eiropas sadarbībai profesionālās izglītības un apmācības jomā laikposmam no 2011. gada līdz 2020. gadam ⁽⁴⁾.
7. Padomes 2011. gada 28. novembra Rezolūcija par atjaunotu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem ⁽⁵⁾.
8. Padomes secinājumi (2012. gada 26. novembris) par izglītību un apmācību stratēģijā "Eiropa 2020" – izglītības un apmācības ieguldījums ekonomikas atveseļošanā, izaugsmē un nodarbinātībā ⁽⁶⁾.
9. Padomes 2013. gada 15. februāra secinājumi par ieguldījumiem izglītībā un apmācībā – atbilde uz paziņojumu "Izglītības pārvērtēšana – ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai" un 2013. gada izaugsmes pētījumu ⁽⁷⁾.
10. Padomes secinājumi (2013. gada 25. novembris) par efektīvu izglītības vadību ⁽⁸⁾.
11. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1288/2013 (2013. gada 11. decembris), ar ko izveido Savienības programmu izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta jomā *Erasmus+* ⁽⁹⁾.
12. Padomes secinājumi (2014. gada 24. februāris) par efektīvu un inovatīvu izglītību un apmācību, lai veiktu ieguldījumus prasmēs – atbalsts 2014. gada Eiropas pusgamam ⁽¹⁰⁾.

Citi informatīvi dokumenti

1. Komisijas paziņojums (2012. gada 20. novembris) "Izglītības pārvērtēšana – ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai".
2. *Eurydice* 2013. gada pētījums "Pamatdati par skolotājiem un skolu vadītājiem Eiropā".

⁽¹⁾ OV L 394, 30.12.2006., 10. lpp.

⁽²⁾ OV C 300, 12.12.2007., 6. lpp.

⁽³⁾ OV C 302, 12.12.2009., 6. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 324, 1.12.2010., 5. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 372, 20.12.2011., 1. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 393, 19.12.2012., 5. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 64, 5.3.2013., 5. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 30, 1.2.2014., 2. lpp.

⁽⁹⁾ OV L 347, 20.12.2013., 50. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 62, 4.3.2014., 4. lpp.